

Cele mai frumoase
povestiri din Biblie

Monica Broșteanu (n. 5 ianuarie 1948, Broșteni, jud. Suceava). Licențiată în filologie (engleză–română, 1970) și limbi orientale (arabă–persană, 1978) la Universitatea București și în teologie (1996, Institutul Teologic Romano-Catolic din București), doctor în filologie (2003). A predat la Institutul Teologic Romano-Catolic cursuri de ebraică biblică, teologie sacramentală și liturgică, științe biblice. Este conferențiar universitar la Universitatea București, unde predă cursurile: Coranul și Biblia: probleme de traducere și interpretare, Comunitățile creștine din țările Orientului Mijlociu, Tradiții textuale (Noul Testament). Din lucrări: *Numele divine în Biblie și în Coran și traducerea lor în limba română. Studiu lexical*, Ed. Polirom, 2004; „Compararea Incomparabilelor – câteva Nume privind atributele divine în scripturile marilor religii monoteiste“, în *Caietele Institutului Catolic*, nr. 2/2001. Din traduceri: *Conciliul Vatican II – Constituții, Decrete, Declarații* (în colaborare cu Francisca Băltăceanu), Ed. ARCB, 1990, 1999; A. Scrima, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, cap. 1–17, tr. din arabă, Ed. Humanitas, 2008.

Francisca Băltăceanu (n. 15 iunie 1943). Licențiată în filologie clasică (1965, Universitatea București) și teologie (1996, Institutul Teologic Romano-Catolic din București), doctor în filologie (1979). Din 2004, a predat cursuri de limba latină, limba greacă și științe biblice la Institutul Teologic Romano-Catolic și de exegeză biblică, profetism biblic, înțelepciune și poezie biblică, tradiții textuale (Vechiul Testament) la Universitatea București. Din lucrări: *Rapports entre l'arménien et le daco-mésien* (Universitatea București, 1980); Platon, *Apărarea lui Socrate*, notă introductivă, tr. și note, bibliografie, în vol. Platon, *Opere I*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1974, 1997; Platon, *Eutyphron*, traducere (în colaborare cu Petru Creția) și note, bibliografie, în vol. Platon, *Opere II*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1976; „Tânăr înțelept, tânăr nebun. Cartea Înțelepciunii 4, 10; 2, 6-9 și influențele grecești“, în *Volumul omagial I. Fischer*, Ed. Humanitas, 2004; „Fluviile Edenului, între Pom și interzicerea lui (Geneză 2, 4b-25)“, în vol. *Antic și modern. In honorem Luciae Wald*, Ed. Humanitas, 2006.

Monica Broșteanu și Francisca Băltăceanu au colaborat la următoarele proiecte de traducere și editare a textelor biblice: *Psalzii*, Ed. ARCB, 1993, tr. din ebraică; *Evanghelia după Matei*, *Evanghelia după Marcu* (Ed. ARCB, 1996), *Evanghelia după Luca*, *Evanghelia după Ioan* (Ed. ARCB, 2002), tr. din greacă, introducere și note; *Septuaginta*, proiect NEC, Ed. Polirom, 2004–2011, membre în comitetul de coordonare și revizie al întregii lucrări și contribuții în: vol. I – introducere, cap. „Relații între Septuaginta și textul masoretic“, vol. IV.1 – *Psalzii* (tr. din greacă, introducere, note, bibliografie), vol. VI.1 – *Cartea lui Isaia* (introducere), *Cartea lui Ieremia*, *Baruch*, *Plângeri*, *Scrisoarea lui Ieremia* (tr. din greacă, introducere, note, bibliografie).

Cele mai frumoase povestiri din Biblie

PRIMUL LEGĂMÂNT

traduse din ebraică, aramaică și greacă veche de
Monica Broșteanu și Francisca Băltăceanu

cu un cuvânt însoțitor de
Andrei Pleșu

ilustrații de
Mihaile Coșulețu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

CUPRINS

<i>Cuvânt însoțitor</i>	11
<i>Notă asupra ediției</i>	15
ÎNCEPUTURILE	
Facerea lumii	19
Căderea omului	27
Cain și Abel	31
Potopul	35
Turnul Babel	41
PATRIARHII	
Avraam	45
Chemarea	47
Avram în Egipt	48
Generozitatea lui Avram	50
Întâlnirea cu Melchisedec	52
Legământul cu Domnul	52
Ismael	54
Domnul își reînnoiește făgăduințele	56
Misterioasa întâlnire de la stejarul Mamre	59
Sodoma și Gomora	62
Nașterea lui Isac, alungarea lui Ismael	65
Jertfa lui Avraam	67
Isac	70
Pețirea Rebecăi	70

6 CELE MAI FRUMOASE POVESTIRI DIN BIBLIE

Iacob	76
Nașterea gemenilor	76
Călătoria și visul lui Iacob	81
Întâlnirea lui Iacob cu Rahela	84
Iacob slugă la Laban	85
Cum s-a îmbogățit Iacob	86
Lupta cu Cel necunoscut	88
Întâlnirea cu Esau	89
Făgăduința de la Betel; moartea Rahelei	91
Iosif	93
Iosif și frații săi	93
Iosif în casa lui Putifar	96
În temniță, Iosif tâlcuiește visele a doi foști dregători	99
Iosif tâlcuiește visele faraonului	100
Iosif se reîntâlnește cu frații săi	105
DIN ROBIE SPRE LIBERTATE	119
Fiii lui Israel sunt asupriți în Egipt	121
Nașterea lui Moise; fuga lui din Egipt	122
Chemarea lui Moise	126
Moise se întoarce în Egipt	128
Moise la faraon	130
Nenorocirile se abat asupra Egiptului („plăgile din Egipt“)	132
Primul Paște	143
Trecerea prin Marea Roșie	145
Mana	150
Apa din stâncă	153
Bătălia cu amaleciții	154
Ietro și Moise; instituirea judecătorilor	155
Israelii la muntele Sinai. Cele zece porunci	158
Vițelul de aur	164
Teofania de pe munte	167
Expediția de recunoaștere în Canaan	170

Răzvrătirea poporului; rugăciunea de mijlocire a lui Moise	172
Șarpele de aramă	175
Balaam și prorocirile sale	177
Moartea lui Moise	186
ÎN PĂMÂNTUL FĂGĂDUINȚEI	189
Iosua	191
Trecerea Iordanului	191
Cucerirea Ierihonului	193
JUDECĂTORII	195
Ghedeon	197
Fabula despre regalitate	203
Iefte	206
Samson	208
Nașterea lui Samson	208
Isprăvile lui Samson	210
Samson și Dalila	214
Moartea lui Samson	217
Cartea lui Rut	219
DE LA JUDECĂTORI LA REGI	227
Samuel	229
Nașterea lui Samuel	229
Chemarea lui Samuel	232
Poporul cere un rege	233
Saul	236
Samuel îl unge rege pe Saul	236
Saul și David	240
Dumnezeu îl alege pe David ca rege	240
David îl învinge pe Goliat	242
Izbânzile lui David trezesc invidia lui Saul	247
David îi răsplătește lui Saul răul cu binele	248
David răzbună moartea lui Saul	253

David	255
David este ales rege peste toate triburile	255
Făgăduința lui Dumnezeu către David	256
Păcatul lui David	258
Profetul Natan îl mustră pe David, iar acesta se căiește ...	261
Fuga lui David dinaintea lui Absalom	262
David ocărât de Șimei	267
Moartea lui Absalom. David își reia domnia	268
Solomon	273
Rugăciunea lui Solomon	273
Judecata lui Solomon	274
Regina din Saba vine la Solomon	277
Dezbinarea	279
Prevestirea ruperii regatului	279
Dezbinarea religioasă dintre cele două regate	281
PROFEȚII	283
Ilie	285
Începutul misiunii profetului Ilie	285
Înfruntarea lui Ilie cu profeții lui Baal	287
Teofania de pe muntele Horeb	290
Via lui Nabot	292
Ridicarea lui Ilie la cer	295
Eliseu	298
Profetul Eliseu și Naaman sirianul	298
Isaia	302
Chemarea profetului Isaia	302
Ieremia	304
Regele arde cartea profetului Ieremia	304
Iezechiel	308
Vedenia profetului Iezechiel: oasele care prind viață	308
Iona	310
LA ÎNTOARCEREA DIN EXIL	315

CIOCNIREA CIVILIZAȚIILOR	321
Rezistența cu arma în mână	325
Rezistența prin martiriu	327
POVESTIRI PILDUITOARE DIN DIASPORĂ	333
Tobit	335
Daniel	345
Tinerii iudei la curtea lui Nabucodonosor	345
Visul lui Nabucodonosor	347
Cei trei tineri în cuptorul de foc	353
Ospățul lui Baltazar	356
Daniel în groapa cu lei	359
Susana	363
Estera	368
Originea sărbătorii Purim	378
<i>Bibliografie minimală</i>	381

CUVÂNT ÎNSOȚITOR

de Andrei Pleșu

Cartea aceasta pune la îndemâna cititorului una dintre sursele esențiale ale culturii europene și planetare. E vorba despre marile episoade narative ale unui text pe care trei religii impunătoare ale umanității (așa-numitele „religii ale cărții“, monoteismele „abrahamice“) l-au asumat ca text sacru: *Vechiul Testament*. Și spațiul creștin, și cel iudaic, și cel musulman includ, ca pe o temelie, substanța epică a acestui străvechi monument religios. Avem de-a face cu un amplu inventar de referințe istorice, mitologice și simbolice, fără de care parcursul spiritual al lumii noastre nu poate fi înțeles. Sunt referințe care au pătruns atât de adânc în fibra intimă a creativității universale, încât au devenit un fel de „locuri comune“, pe care mulți le invocă „din auzite“, fără a le mai localiza în chip riguros. Tot omul cât de cât cultivat (sau cât de cât „dus la biserică“, indiferent de gradul lui de instrucție) știe câte ceva despre Adam și Eva, despre Cain și Abel, despre Turnul Babel, arca lui Noe, Sodoma și Gomora, Samson și Dalila, David și Goliat, Vișelul de Aur, regina din Saba, Estera, Iosif și frații săi etc. Nici istoria generală a artei, nici istoria literaturii mondiale, nici exegeza teologică, nici istoria filozofiei nu se pot dispensa de materia acestor *legende fondatoare*, de

imagistica lor, de „ereditate“ lor iradiantă. Decisiv, pentru cititorul creștin, e și faptul că lectura acestor texte e de neocolit pentru înțelegerea *Noului Testament*, documentul axial al credinței (sau măcar al culturii) sale. Pe scurt, ni se oferă o cheie incontestabilă pentru descifrarea Scripturii, ca și a capodoperelor artistice și intelectuale care alcătuiesc, laolaltă, patrimoniul *tradițiilor* noastre, modelul *formației* noastre, matca *mentalităților* pe care le întruchipăm.

Întâmplarea face că am publicat de curând o carte subintitulată „Adevărul ca poveste“. Au existat voci (prietenești și bine intenționate) care m-au sfătuit să prefer „povestire“ în loc de „poveste“. „Poveste“ li se părea nepotrivit ca termen corelativ al „adevărului“. Înțeleg acest punct de vedere. Povestea e, prin definiție, ficțiune, invenție, dacă nu direct basm pur, balivernă, minciună. De multe ori, în românește, cel care proclamă năzbâtii, sau care debitează istorioare puțin credibile, e amendat drept cineva care „spune povești“, care înșiră „basmе“. În această accepțiune ar fi, într-adevăr, o blasfemie să atribuim lui Iisus un asemenea comportament. Autoarele cărții de față au ales însă, în titlu, cuvântul „povestiri“ și au avut bune motive să o facă, oferindu-mi, în același timp, prilejul să-mi argumentez propria alegere. Textele vechi-testamentare antologate în paginile care urmează sunt, categoric, *povestiri*, nu *povești*. Ele sunt *istorie*, istorie a omenirii și a poporului ales, adică sunt fapte descrise ca „petrecute“ în timp și „consemnate“ ca atare, sau *relatate* în scop pedagogic ori comemorativ. Nu de „povești“ e vorba așadar, ci de *istorisire*, adică de *povestirea* unor întâmplări înțelese ca episoade dintr-un trecut *real*. Parabolele lui Iisus nu se încadrează în aceeași specie. Iisus nu are în minte, când

spune parabole, împrejurări „rupte din viață“, chiar dacă, prin construcția și detaliile lor, ele sunt cu totul verosimile. Nu ni se transmit scene cu vreun minim suport documentar, scene trăite *aievea* de vorbitor sau de cei din jur. Știm cu toții, cum o știa și publicul parabolilor, că *Fiul risipitor*, *Casa zidită pe stâncă*, *Copiii din piețe* etc. sunt „pilde“, scenariii *închipuite* pentru a face mai pregnant gândul „povestitorului“. Ficțiunea, în acest caz, nu este *falsificare*, eludare a realității, fantasmă. Este un procedeu retoric, o „metodă“, un dispozitiv al persuasiunii. *Povestirea* este o *prelungire* a realului, o *reluare* a lui în alt timp decât acela în care faptele au avut loc. *Povestea* e un discurs *paralel* cu realul, și, în cazul parabolilor hristice, o *metaforă de însoțire* a predicăției mântuitoare. Trebuie spus, pe de altă parte, că povestirile, „istoriile“ din *Vechiul Testament* au devenit, cu trecerea vremii, *mituri*, tot astfel cum poveștile, parabolele din *Noul Testament* au sfârșit prin a deveni și a face istorie.

În vremurile de azi, o carte ca aceasta e mai mult decât bine-venită. Ritmul în care trăim, configurația fiecărei zile (din care răgazurile, perioadele de *otium* fertil sunt, practic, evacuate) reduc până la o limită îngrijorătoare timpul rezervat altădată lecturii. Cine își mai permite astăzi luxul de a citi, în liniște, Pentateuhul, Cărțile Regilor, Cronicile, Psalmii, Proverbele, Ecleziastul și marea literatură profetică, de la Osea la Daniel? Or, lucrarea de față oferă un „extract“ edificator din fluviul uriaș al literaturii vechi-testamentare, pentru uzul celor prea grăbiți, prea ocupați, prea obosiți ca să aspire la o cuprindere integrală a textului. Evident, cunoașterea unei părți nu înlocuiește cunoașterea ansamblului, dar poate măcar să dea o idee despre el și să stârnească oarecare

curiozitate. Și, în orice caz, poate readuce în memorie reperele lui cardinale.

Cititorul autohton se poate socoti norocos. Ține în mână un volum alcătuit de două mari profesioniste. Doamnele Monica Broșteanu și Francisca Băltăceanu sunt o garanție de infailibilitate filologică, de competență biblică, de inteligență, eleganță și sensibilitate. Selecția textelor, traducerea lor, notele introductive și ținuta generală a întregului constituie un dar prețios, delectabil și modelator, potrivit pentru toate vârstele. Luați, citiți și bucurați-vă!

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

După cum se știe, Biblia cuprinde atât narațiuni, cât și cuvinte de învățătură, cele două moduri de expresie luminându-se reciproc. Povestirile, fie ele cu intenție istorică, fie ilustrative, au o mare densitate de sens: dincolo de întâmplările oamenilor, în ultimă instanță ele dezvăluie ceva despre Dumnezeu și despre om în relație cu Dumnezeu.

Este deci minunată ideea Editurii Humanitas de a oferi cititorilor o antologie de astfel de povestiri. Selecția s-a limitat la *Vechiul Testament*; mai greu a fost să decidem care sunt „cele mai frumoase“. Frumoase sunt toate; am ales însă dintre cele în al căror sens, mesaj, se poate pătrunde mai ușor fără a avea nevoie de prea multă întregire contextuală. Sigur că, în ultimă instanță, selecția are o doză de subiectivitate.

Textele au fost traduse din limba originală a fiecăruia. În locurile unde există mai multe soluții de echivalare posibile, am optat pentru cea care dezambiguiza cel mai puțin, pentru a păstra bogăția de sensuri.

Profitând de șansa oferită de limba română în privința topicii, am încercat să rămânem cât mai aproape de original, pentru a-i reda, pe cât posibil, accentele și muzicalitatea.

Am folosit o transliterare simplificată, iar numele proprii intrate deja în uz au fost păstrate ca atare.

Scurtele prezentări în caractere cursive care introduc textele biblice, notele de subsol și bibliografia ne aparțin.

Dorința tuturor celor care au lucrat la această carte ar fi ca cititorul, percepând ceva – oricât de mijlocit – din actualitatea și frumusețea uimitoare a textului biblic, să fie atras către Cartea întreagă: să citească, să gândească, să revină, să intre în dialog cu ea, să se bucure, să se încurajeze, împrietenindu-se cu ea pentru viață.

M. B., F. B.

ÎNCEPUTURILE

FACEREA LUMII

Biblia începe cu o serie de povestiri simbolice situate într-un „timp primordial”: ele nu intenționează să ofere informații astronomice, geologice, geografice, ci sunt menite să răspundă la marile întrebări ale condiției umane. Biblia vorbește despre Dumnezeu și despre om în relație cu Dumnezeu.

Prima povestire are forma unui poem sobru, hieratic, marcat de structuri ritmice, paralelisme și refrene care îl străbat încrucișându-se. Înțelegem din ea că Dumnezeu, prin cuvântul său, a creat, cu un plan înțelept, tot ce există; lumea are un început; Dumnezeu a creat-o bună; omul are o poziție specială față de restul creației, el fiind „după chipul și asemănarea” Creatorului. Structurarea momentelor creației în șapte zile – șase de lucru și a șaptea de odihnă – ar putea fi o proiecție a timpului primordial în timpul liturgic.

A doua povestire, mai colorată, transmite același mesaj, dar în alt chip. Timpul desfășurării este „ziua când a creat Dumnezeu lumea”; poziția privilegiată a omului e sugerată aici prin faptul că el apare întâi, iar lumea, ca o grădină mirifică, plină de plante și animale, pare făcută pentru el; „chipul și asemănarea” au ca echivalent aici „suflarea de viață” pe care Dumnezeu o suflă în nările omului: abia prin aceasta el devine „ființă vie”; Dumnezeu îi încredințează

omului natura pentru a o lucra și a o folosi cu responsabilitate; bărbatul și femeia sunt egali și complementari; cuvântul „ajutor“ are o conotație nobilă – se folosește adesea atunci când este vorba despre Dumnezeu care vine în ajutorul omului.

Această povestire răspunde și la întrebări mai stringente: de ce suferința, înclinația spre rău, moartea? Apare tema „păcatului originar“; „fructul oprit“ nu trebuie identificat botanic – el vine din pomul „cunoașterii binelui și răului“: a mânca din acest pom înseamnă a vrea să fii ca Dumnezeu, criteriu absolut al binelui. Cauza profundă a păcatului este neîncrederea în bunele intenții ale lui Dumnezeu față de om; ea e trezită de „cel rău“, simbolizat printr-un animal care, prin frumusețea sa echivocă și furișarea-i alunecoasă, are conotații malefice în imaginarul colectiv.

Se arată și consecințele păcatului: omul se ascunde de Dumnezeu, care îl caută, goliciunea devine rușinoasă, munca devine trudă, nașterea e însoțită de chinuri, relația dintre bărbat și femeie se dezechilibrează. Totuși, omul pleacă din rai purtând o speranță: Dumnezeu fâgăduiește într-un final biruința asupra „șarpelui“. De fapt, toată Biblia va răsuna de acel „Unde ești?“ strigat omului de Dumnezeu, care îl caută și vrea să-l readucă la sine.

La început a creat Dumnezeu cerul și pământul.

Iar pământul era neorânduit și gol¹, și întuneric era deasupra adâncului, și duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor.

Și a spus Dumnezeu: „Să fie lumină.“ Și a fost lumină. A văzut Dumnezeu că lumina e bună; și a despărțit Dum-

1. „Neorânduit și gol“: ebr. *tohu wa bohu* apare numai aici și în alte două locuri, care trimit evident la acesta. Ar putea sugera creația „din nimic“.

nezeu lumina de întuneric. Dumnezeu a numit lumina zi, iar întunericul l-a numit noapte. Și a fost seară, și a fost dimineață: ziua întâi.

Și a spus Dumnezeu: „Să fie o tărie între ape care să despartă apele de ape.“ Și a făcut Dumnezeu tăria și a despărțit apele de sub tărie de apele de deasupra tăriei. Și a fost așa. Dumnezeu a numit tăria „cer“. Și a fost seară, și a fost dimineață: ziua a doua.

Și a spus Dumnezeu: „Să se adune apele de sub cer într-un singur loc și să se arate uscatul.“ Și a fost așa. Dumnezeu a numit uscatul „pământ“, iar adunarea apelor a numit-o „mări“. Și a văzut Dumnezeu că e bine.

Și a spus Dumnezeu: „Să odrăslească pământul verdeață: iarbă de tot felul cu sămânță în ea și pomi roditori care să dea roade cu sămânță în ele după soiul lor, pe pământ.“ Și a fost așa. Și a odrăslit pământul verdeață, ierburi dând sămânță după soiul lor, și pomi care fac roade cu sămânță în ele, după soiul lor. Și a văzut Dumnezeu că e bine. Și a fost seară, și a fost dimineață: ziua a treia.

Și a spus Dumnezeu: „Să fie luminători¹ pe tăria cerului, ca să despartă ziua de noapte și să fie drept semne pentru timpuri și pentru zile și pentru ani; și să strălucească pe tăria cerului ca să lumineze pământul.“ Și a fost așa. Și a făcut Dumnezeu cei doi luminători: luminătorul mai mare spre cârmuirea zilei și luminătorul mai mic spre cârmuirea nopții; precum și stelele. Și le-a așezat Dumnezeu pe tăria cerului ca să lumineze asupra pământului, și să cârmuiască ziua

1. Spre deosebire de credințele din ambientul mesopotamian, care divinizau aștrii, Biblia subliniază statutul lor de creaturi și de aceea nici nu le dă numele.

și noaptea, și să despartă lumina de întuneric. Și a văzut Dumnezeu că e bine. Și a fost seară, și a fost dimineață: ziua a patra.

Și a spus Dumnezeu: „Să mișune apele de vietăți, și păsări să zboare deasupra pământului, pe întinsul tăriei cerului.“ Și a creat Dumnezeu balaurii cei mari și toate viețuitoarele care se mișcă și de care mișună apele, fiecare după soiul lor, și toate păsările înaripate, după soiul lor. Și a văzut Dumnezeu că e bine. Și le-a binecuvântat Dumnezeu spunând: „Fiți rodnice și înmulțiți-vă și umpleți apele din mări. Iar păsările să se înmulțească pe pământ.“ Și a fost seară, și a fost dimineață: ziua a cincea.

Și a spus Dumnezeu: „Să odrăslească pământul ființe vii, după soiul lor: dobitoace și târătoare și fiare sălbatice, după soiul lor.“ Și a fost așa. Și a făcut Dumnezeu fiarele sălbatice, după soiul lor, și dobitoacele, după soiul lor, și toate făpturile ce mișună pe pământ, după soiul lor. Și a văzut Dumnezeu că e bine.

Și a spus Dumnezeu: „Să facem om după chipul și asemănarea noastră, ca să stăpânească peste peștii mării și peste păsările cerului și peste dobitoace și peste tot pământul și peste toate făpturile care mișună pe pământ.“ Și l-a creat Dumnezeu pe om după chipul său. După chipul lui Dumnezeu l-a creat. Bărbat și femeie i-a creat.

Și i-a binecuvântat Dumnezeu și le-a spus: „Fiți rodnici și înmulțiți-vă și umpleți pământul și supuneți-l și stăpâniți peste peștii mării și peste păsările cerului și peste toate viețuitoarele ce mișună pe pământ.“ Și a spus Dumnezeu: „Iată, v-am dat toată iarba care poartă sămânță de pe toată fața pământului și toți pomii care au rod cu sămânță în el,

